

reikalingas glaudus bendradarbiavimas standartizacijos, atrankos kriterijų srityje ir pan. Prieš priimant sprendimus reikėtų gerai apgalvoti administracinius ir ekonominius padarinius.

Ką turėtų apimti valstybinė bibliografija?

2001 ir 2004 metais atlikti tyrimai rodo, kad nacionalinės bibliotekos pateikia ataskaitas, jog jos vykdo bibliografinę apskaitą didesnio kiekio medžiagos, negu jos yra įtraukta į valstybinę bibliografiją. Medžiaga, kuri nėra įtraukta į valstybinę bibliografiją, taip pat turėtų atsispindėti bibliotekos kataloge. Kai kurios bibliotekos atsilieka, nors pastaraisiais metais ir galėtų įtraukti daugiau medžiagos rūšių į savo valstybinę bibliografiją, apimdamos vaizdo ir garso dokumentus bei elektroninius išteklius. Deja, iki šiol kai kurios šalys teikia pirmenybę spausdinti medžiagai, dažniausiai knygoms.

Rekomendacijos teigia, kad valstybinė bibliografija turėtų apimti einamąją valstybinę produkciją ir, kiek įmanoma, retrospektyvinę aprėptį. Turėtų būti įtraukti visomis kalbomis ir rašto sistemomis šalyje leidžiami leidiniai. „Jei būtina, valstybinės bibliografijos tarnyba turėtų apibrėžti ir paskelbti atrankos kriterijus“. Manoma, per maža pasakyti frazę „jei būtina“. Sąvoka „valstybinė produkcija“ apima tiek daug dokumentų, kad nė viena šalis turbūt negalėtų visko įtraukti į valstybinę bibliografiją. Vis dėlto reikėtų nustatyti atrankos kriterijus. 2001 metų apžvalga rodo, kad 92 % valstybinės bibliografijos tarnybų vykdo serialinių leidinių bibliografinę apskaitą, o 50 % – ir elektroninių žurnalų bibliografinę apskaitą. Į valstybinės bibliografijos įtraukta 84 % serialinių leidinių ir 26 % elektroninių žurnalų.

Svarbu pažymėti, kad atrankos kriterijus reikėtų paskelbti. Norvegijos valstybinės bibliografijos tarnyba savo atrankos kriterijus paskelbė internete. Todėl kiekvienas, kas naudoja serialinių leidinių duomenų bazę (<http://www.nb.no/baser/norper/>), informuojamas, kad metinės ataskaitos, kurios neturi ISSN, bei dauguma rajoninių laikraščių ir parapijų biuletenių neįtraukti į valstybinę bibliografiją, o žurnalai, metininkai, monografijų serijos (turintys ISSN) ir laikraščiai, kurie leidžiami Norvegijoje – spausdinti, elektroniniai ir mikrofišose, – įtraukti.

Vienas pagrindinių klausimų, kuris turėtų būti keliamas diskutuojant apie atrankos kriterijus, – ar turėtų būti traškiami į valstybinę bibliografiją elektroniniai ištekliai. Čia požiūriai skiriasi, bet daugeliui šalių (taip pat ir Norvegijai) reikėtų galvoti, kad turinys, o ne fizinė forma turi nulemti priimant sprendimą, ar dokumentas tiek „vertingas“, kad jam būtų parengtas įrašas. Paprasto atsakymo į šį klausimą nėra, kiekviena tauta turi atsižvelgti į savo išteklius, technines galimybes ir pan. Viena yra akivaizdu: valstybinės

bibliografijos tarnyba neturės galimybių kataloguoti visų pageidaujamų elektroninių išteklių ir jai teks pasikliauti leidėjų metaduomenimis. Bendradarbiavimas su leidėjais skaitmeniniame pasaulyje yra daug svarbesnis negu anksčiau.

Apibendrinant reikia pasakyti, kad kiekviena tauta, remdamasi savo vietiniais poreikiais ir ištekliais, turėtų nusistatyti savo atrankos kriterijus. Rekomendacijos neduoda patarimo, kas turėtų būti netraukiama į valstybinę bibliografiją, kaip iš dalies yra privalomojo egzemplioriaus rekomendacijose.

Valstybinės bibliografijos duomenų operatyvus pateikimas ir efektyvus platinimas

Norint pagerinti dokumentų katalogavimą labai svarbu, kad valstybinės bibliografijos įrašai būtų rengiami laiku ir platinami efektyviai. Kadangi ISSN bendruomenė glaudžiai bendradarbiauja su leidėjais, jie turėtų padėti parengti priešpublikacinius serialinių leidinių įrašus. Sveikintinas Tarptautinio ISSN centro sprendimas ateityje įtraukti į savo duomenų bazę išsamius bibliografinius įrašus. ISSN įrašai taip pat, jei įmanoma, turėtų būti skelbiami internete ir sudaryta galimybė juos kopijuoti. Dar reikia nuspręsti, ar ISSN įrašai turėtų sudaryti valstybinės bibliografijos pagrindą.

Tarptautiniai standartai

Valstybinės bibliografijos tarnybos raginamos prisitaikyti valstybinius ir tarptautinius standartus bei principus ir numatyti perėjimą nuo valstybinių prie pagrindinių tarptautinių standartų. Dėl tarptautinio keitimosi duomenimis daugelis tarnybų perėjo nuo valstybinių MARC formatų prie tarptautinių UNIMARC ar MARC21. Norėdamos paremti visuotinę bibliografinę apskaitą tarnybos, jei įmanoma, turėtų skelbti savo valstybinės bibliografijos įrašus internete ir sudaryti galimybę perkelti juos į metaduomenų formatus (Dublin Core ar kitus standartus).

Rimta kliūtis keitimuisi bibliografiniais įrašais yra ta, kad mes turime daugybę valstybinių katalogavimo taisyklių ir praktikų. Jei bibliografinius duomenis bus sunku suderinti, tai neigiamai atsilieps leidinių katalogavimo kokybei. Valstybinės bibliografijos tarnybos turėtų rimtai apsvarstyti perėjimą nuo valstybinių taisyklių prie ISBD ar AACR. ISBD, AACR ir ISSN harmonizavimo procesas, susijęs su nauju ISBD(CR) parengimu, rodo pavyzdį bibliotekinei bendruomenei, kokios krypties ji turėtų laikytis, kad būtų užtikrintas duomenų suderinamumas. Tai tinka ir klasifikavimui bei dalykinimui, kur, pavyzdžiui, DDK, UDK ir LCSH galėtų pakeisti valstybines ir vietines sistemas.

Autoritetiniai duomenys ir identifikavimo numeriai, tokie kaip ISSN, taip pat yra esminiai valstybinių bibliografinių įrašų komponentai. Bet ISSN vaidmuo yra daug svarbesnis. ISSN bendruomenė ir ISSN įrašai yra labai

svarbūs vykdant bibliografinę apskaitą ir ši jų svarba ateityje tik didės.

Iš anglų kalbos vertė D. Petrauskienė

Bell, Barbara L. An annotated guide to current national bibliographies. – 2nd completely rev. ed. – München : Saur, 1998. – XXVII, 487 s. – (UBCIM publications. New series ; vol. 18). The final recommendations of the International Conference on National Bibliographic Services / ICNBS, Copenhagen 25-27 November 1998. [The Hague] : IFLA, 1999
<http://www.ifla.org/VI/3/icnbs/fina.htm> (Consulted 11/08/04).
Knutsen, Unni. Changes in the national bibliographies, 1996-2001. [The Hague] : IFLA, 2001.

<http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/143-199e.pdf> (Consulted 11/08/04).

Knutsen, Unni, Movilla Lopez, Francisca. Survey on the state of national bibliographies in Latin America. [The Hague] : IFLA, 2004

<http://www.ifla.org/VII/s12/pubs/s12-national-bibliography-latinamerica.pdf> (Consulted 11/08/04).

Larivière, Jules. Guidelines for legal deposit legislation. Paris : UNESCO, 2000

<http://www.ifla.org/VII/s1/gn1/legaldep1.htm> (Consulted 11/08/04).